

Determinante politike i klasifikacije političkih sistema

Koja vlada je najbolja?

- Ona koja uopšte ne vlada, Henri Dejvid Toro
 - “We should be men first, and subjects afterward.”
- Vlast – institucionalizovana moć
- Razlika vlast – politički sistem
- Politički sistem - mreža odnosa preko kojih vlast stvara autpute kao odgovor na inpute koje prima od javnosti
- Režim – sistem vlasti koji opstaje uprkos činjenici da se vlade mijenjaju

Klasifikacije i tipologije

- Svrha
- Metodičnost sistematičnost
- Evaluacija
- Problem pojednostavljanja
- Problem pristrasnosti (etnocentrizam)
- Problem povezanosti sa određenim državama

Aristotelova tipologija

Ko vlada?

	Jedan	nekolicina	Većina
jedan	Tiranija	Oligarhija	Demokratija
svi	Monarhija	Aristokratija	Politeja

Ko ima koristi?

Druge klasične klasifikacije

- Tomas Hobs, Žan Boden, Džon Lok, Šarl Monteskje
 - **Hobs:** “The condition of man . . . is a condition of war of everyone against everyone”
 - “...continual fear and danger of violent death; and the life of man solitary, poor, nasty, brutish, and short.”
- Pitanje suvereniteta
- Utopije (savršena društva) – Tomas Mor
- Apsolutizam – vlast je neograničena i ne može se ograničiti ničim izvan nje,
- Republikanizam – načelo da vlast proizilazi iz pristanka naroda
 - **Benjamin Franklin:** “A Republic madam. If you can keep it.”

Tipologija “tri svijeta”

- Kapitalistički “prvi svijet”
- Komunistički “drugi svijet”
- Zemlje u razvoju “treći svijet”
- Privredna, ideološka, politička i strateška dimenzija ove podjele
- “Četvrti svijet”?
- Kraj istorije, Fransis Fukujama

Dva važna koncepta

- Totalitarizam – sveobuhvatan sistem političke vlasti koji se uspostavlja širokom ideološkom manipulacijom i otvorenim nasiljem i terorom:
- Sindrom šest tačaka (Bžežinski):
 - Zvanična ideologija
 - Jednopartijska država
 - Policijski sistem terora
 - Monopol nad sredstvima masovne komunikacije
 - Monopol nad sredstvima ratovanja
 - Državna kontrola privrede

Dva važna koncepta

- Liberalna demokratija – oblik vladavine koji održava ravnotežu između načela ograničene vlasti i ideala narodnog pristanka.
- Osobine:
 - Ustavna, na zakonima zasnovana vlast,
 - Garantovane slobode i prava građana,
 - Podjela vlasti, sistem kontrole i ravnoteže,
 - Redovni izbori (jedan čovjek – jedan glas)
 - Pluralizam partija
 - Nezavisne interesne grupe
 - Privatno preduzetništvo i tržišni principi

Savremene tipologije

- Kriterijumi:
 - Ko vlada?
 - Kako se obezbjeđuje poslušnost?
 - Centralizacija vlasti?
 - Kako se vlast stiče i prenosi?
 - Ravnoteža između pojedinca i države?
 - Stepen materijalnog razvoja?
 - Organizacija privrednog života?
 - Stabilnost sistema?

Pet vrsta "režima"

- Zapadne poliarhije
- Nove demokratije
- Istočnoazijski režimi
- Islamski režimi
- Vojni režimi

Zapadne poliarhije

- Sjeverna Amerika, Evropa, Australoazija
- Dva talasa demokratizacije:
 - 1828. – 1926. godine (SAD, UK, FRA)
 - 1943. – 1962. godine (Zapadna Njemačka, Italija, Japan, Indija)
- Liberalna demokratija ili poliarhija
- Poliarhija (Dal):
 - Vlast u rukama izabranih,
 - Izbori slobodni i pošteni
 - Široko pravo glasa
 - Ne postoje ograničenja na pravo kandidature
 - Sloboda izražavanja i kritikovanja
 - Pristup različitim izvorima informacija
 - Nezavisnost medija i interesnih grupa od vlasti
- Dodatak – ideološko usmjerenje zapadnom liberalizmu

Zapadne poliarhije

- Liphart:
 - Demokratije većine i demokratije konsenzusa
 - Vestministarski model i konsocijalna demokratija

Nove demokratije

- Treći talas demokratizacije (od 1974. godine)
- Grčka, Portugal, Španija
- Pad berlinskog zida i istočnoevropske revolucije (od 1989. godine)
- Komunizam
- Nove demokratije – režimi u kojima proced demokratske konsolidacije nije okončan i demokratija nije jedina igra u gradu (Przeworski)
- Poludemokratije – režim u kojem postoji mješavina demokratskih i autoritarnih odlika
- Suočavanje sa problemima potisnutim u vrijeme komunizma: etničke i nacionalne tenzije.

Istočnoazijski režimi

- Konfučijanstvo kao etički i vjerski sistem
- “Tigar” ekonomije
- Podrška jakim vladama i potreba za vođama
- Da li postoje tzv. azijske vrijednosti – društveni sklad, poštovanje autoriteta, vjerovanje u porodicu?
- Teokratija
- Tajvan, Hongkong, Kina, Japan, Singapur, Malezija...

Islamski režimi

- Npr. Saudijska Arabija, Islamska republika Iran, Sudan, Pakistan..
- Islam kao put života ne samo kao religija
- Šerijatsko pravo

Vojni režimi

- Vojna hunta (Južna Amerika)
- Diktatura jednog čovjeka (Čile)
- Primjeri Latinska Amerika, Afrika, Azija, ali i Španija, Portugal ili Grčka